

Biotické krize a globální ekosystémy v historii Země – část III.

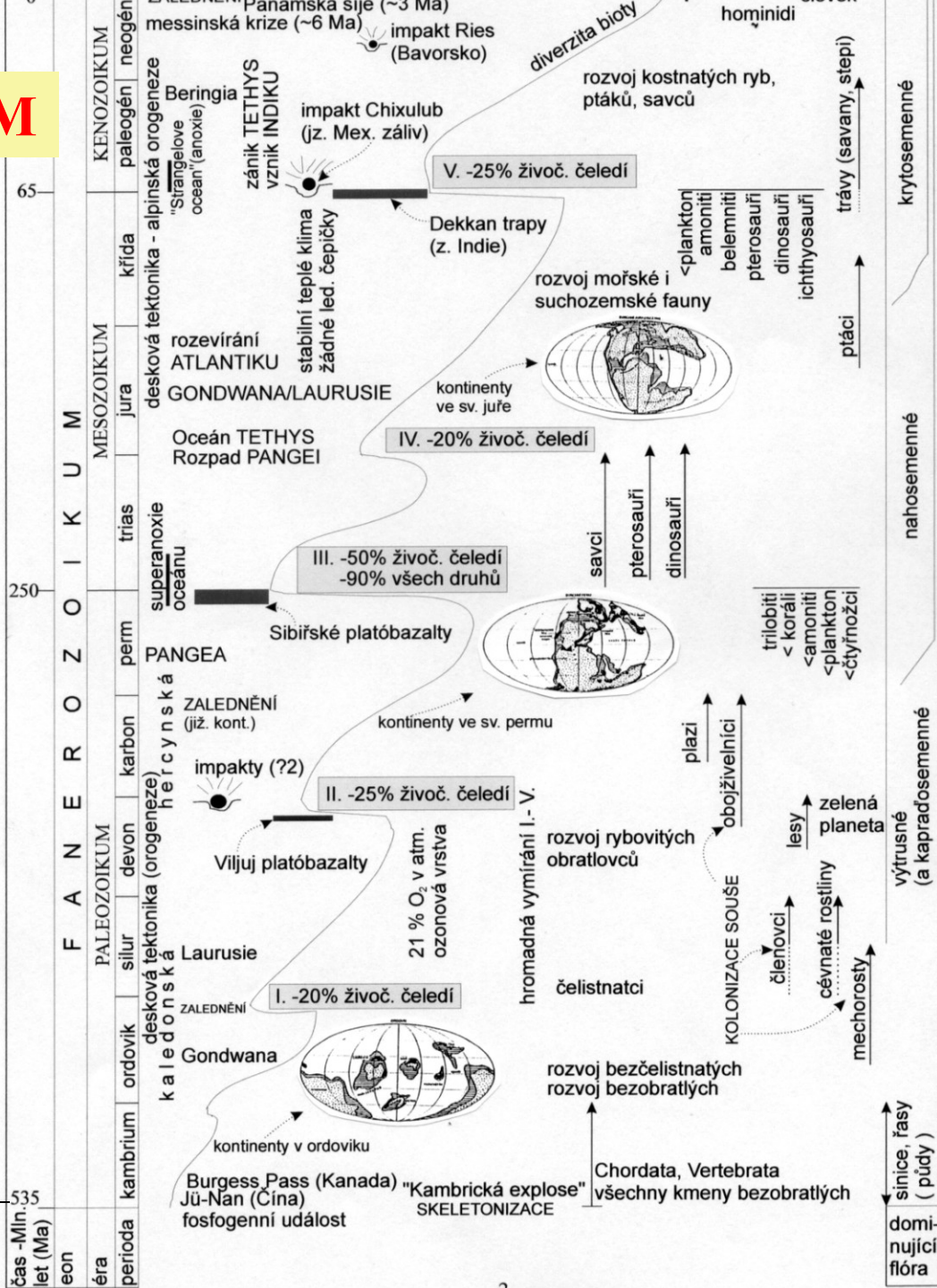
Kambrium

Rostislav Brzobohatý

Hen-výběrovka 09

FANEROZOIKUM

kambrium

Bkrize

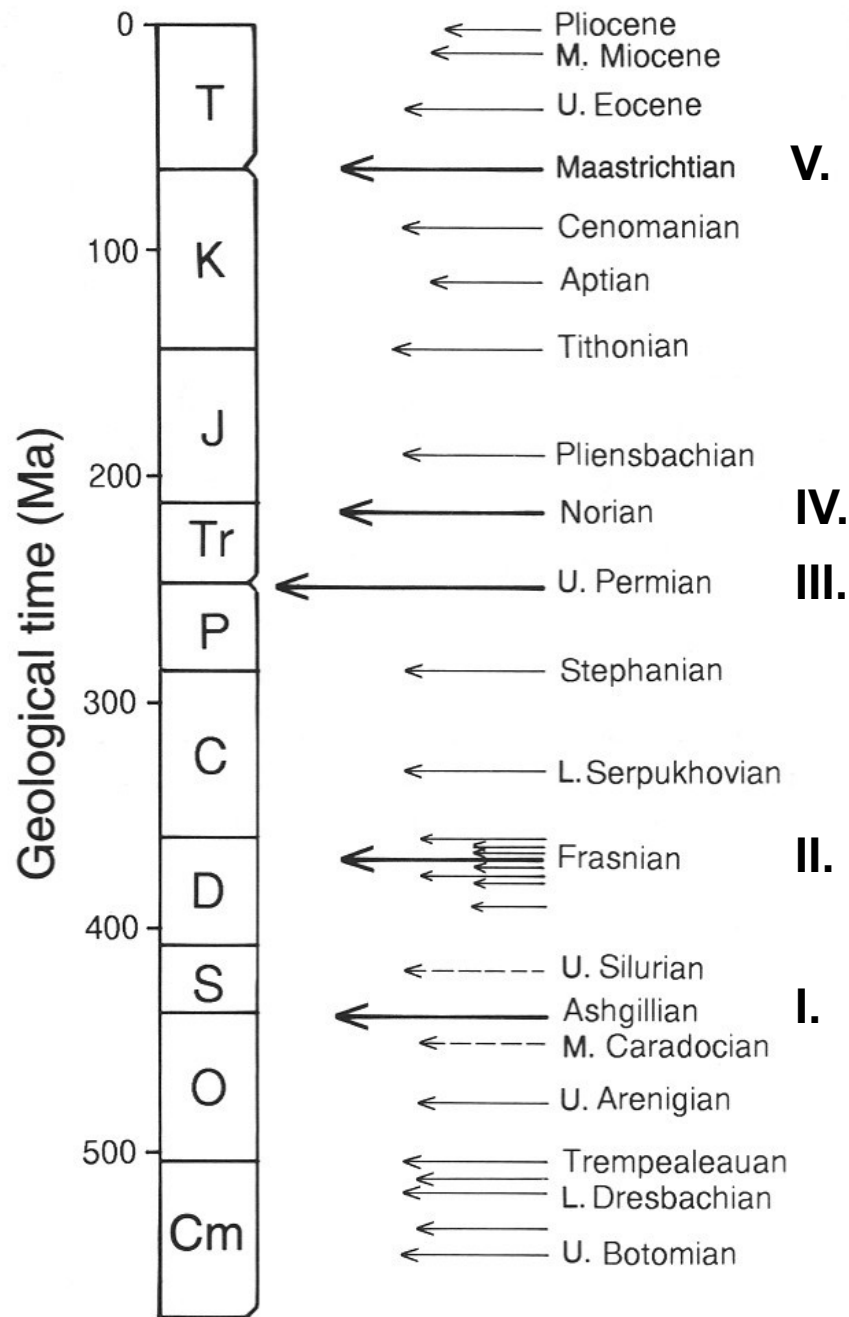
V.vymírání

IV.vymírání

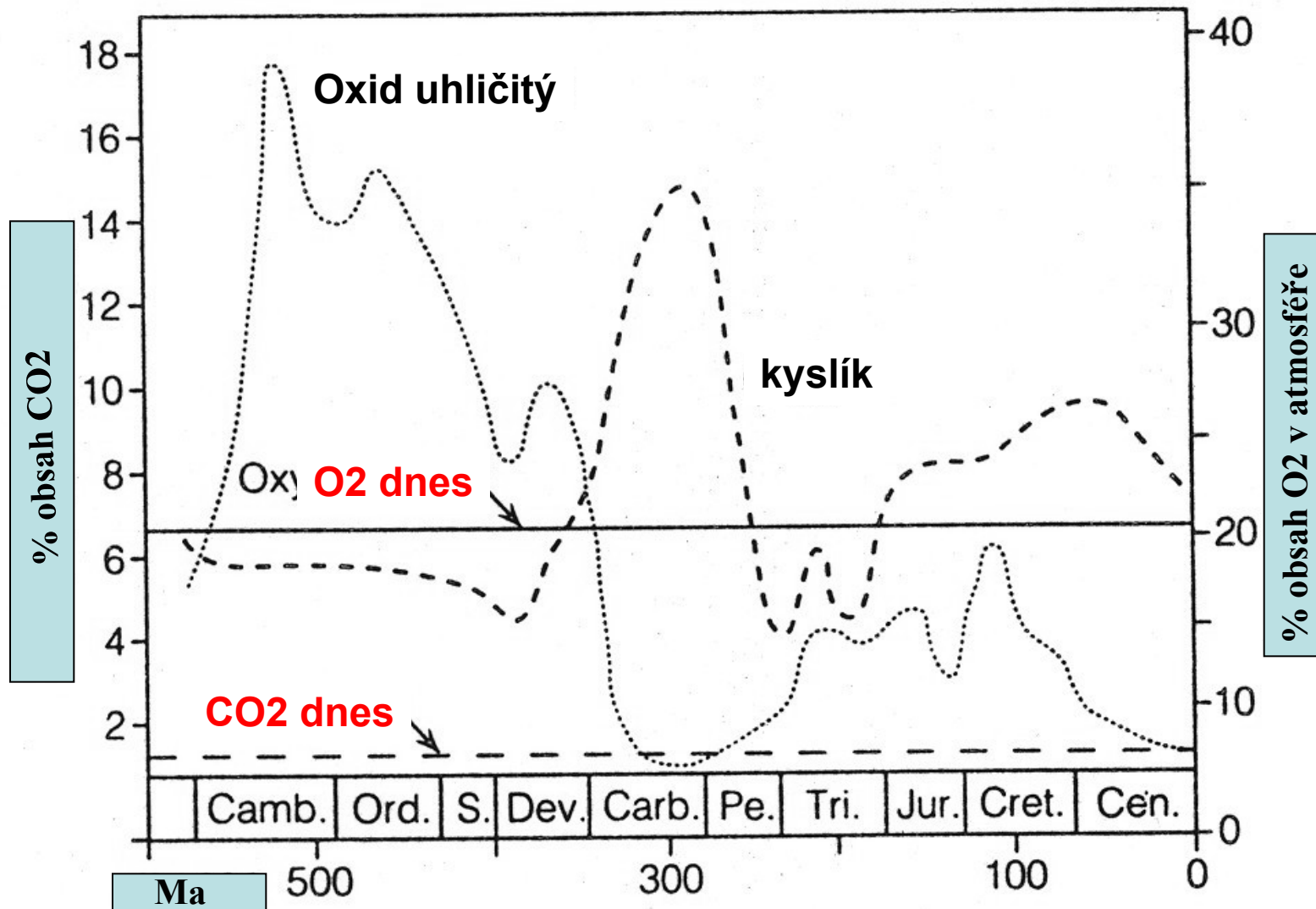
III.vymírání

II.vymírání

I.vymírání

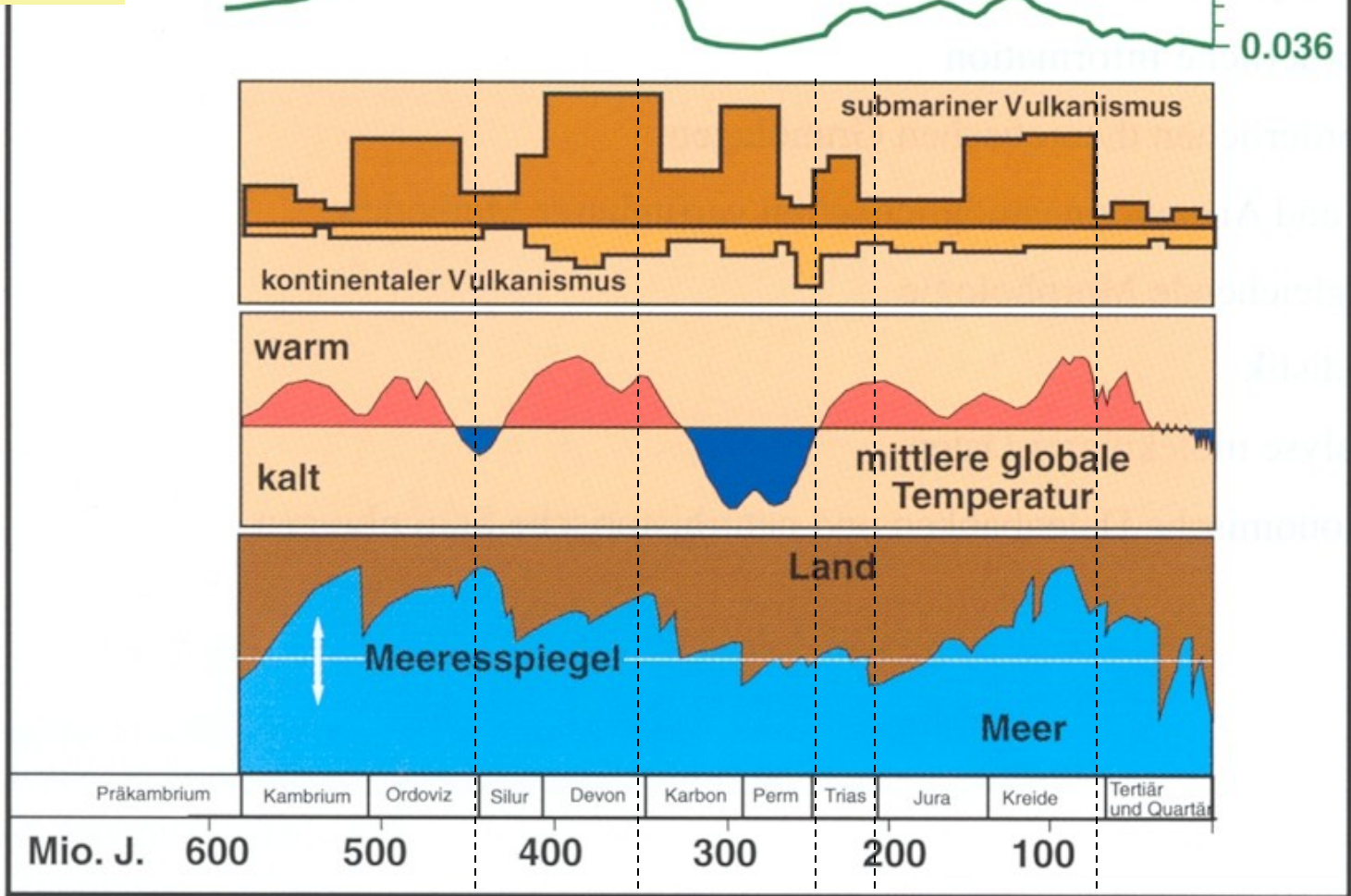
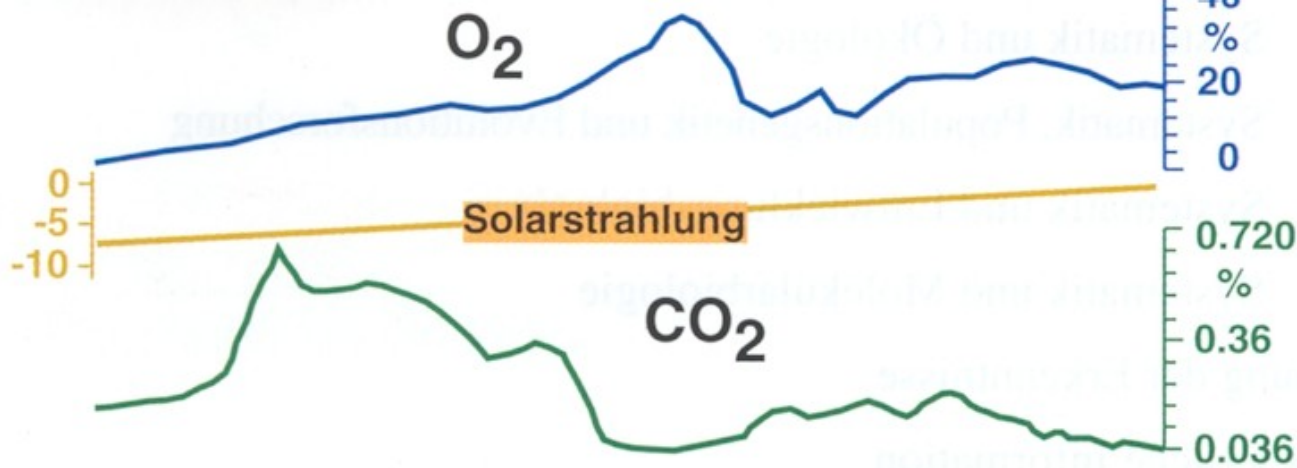
Vztah masových vymírání (tučné šipky) a drobnějších decimací globální diverzity

Kolísání obsahu O₂ a CO₂ v atmosféře během fanerozoika (poslední půl miliardy let a vztah k současnému stavu)

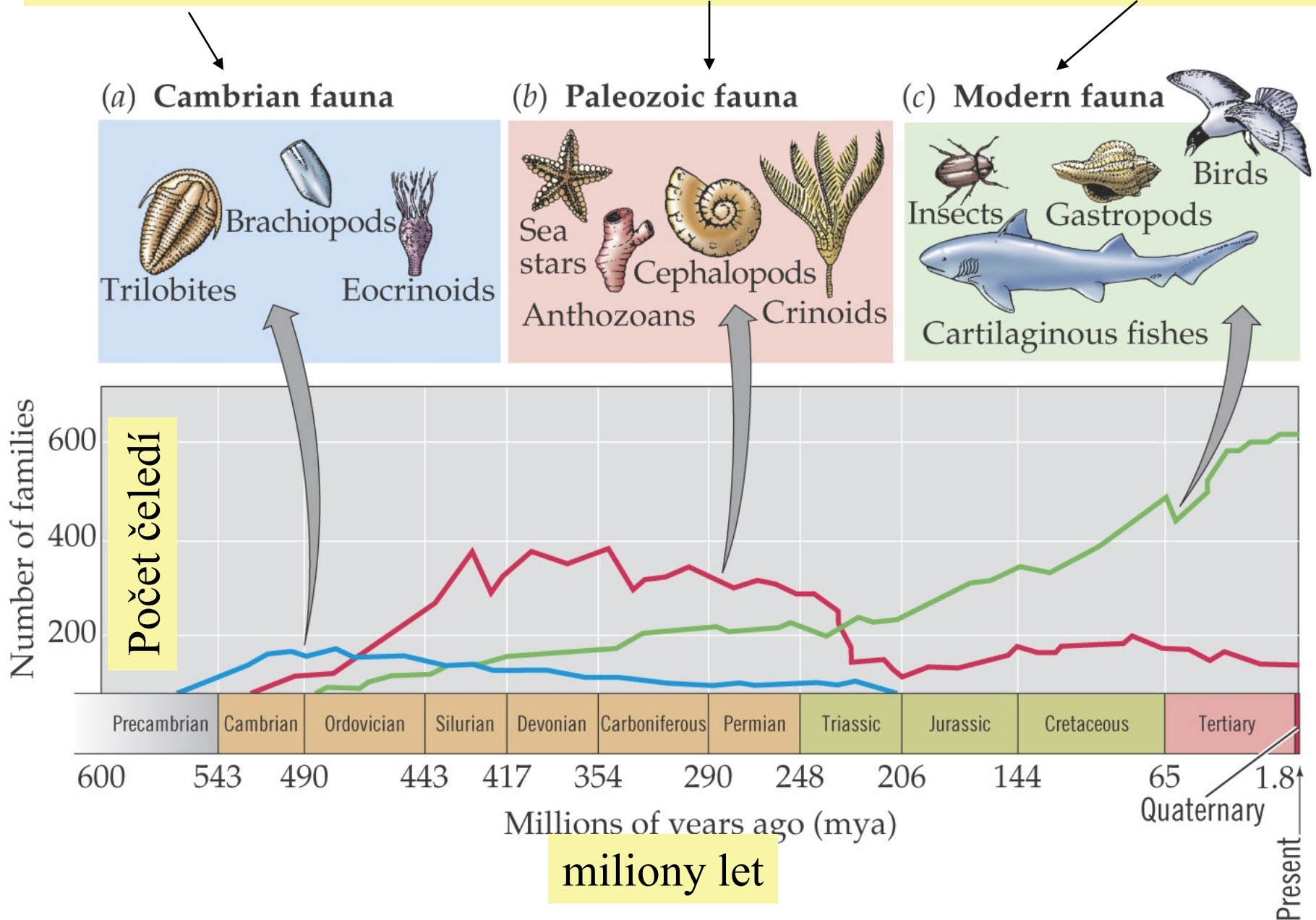
**Fanerozoikum:
intenzita vulkanizmu
a kolísání**

- teplot,
- mořské hladiny,
- O₂ a CO₂

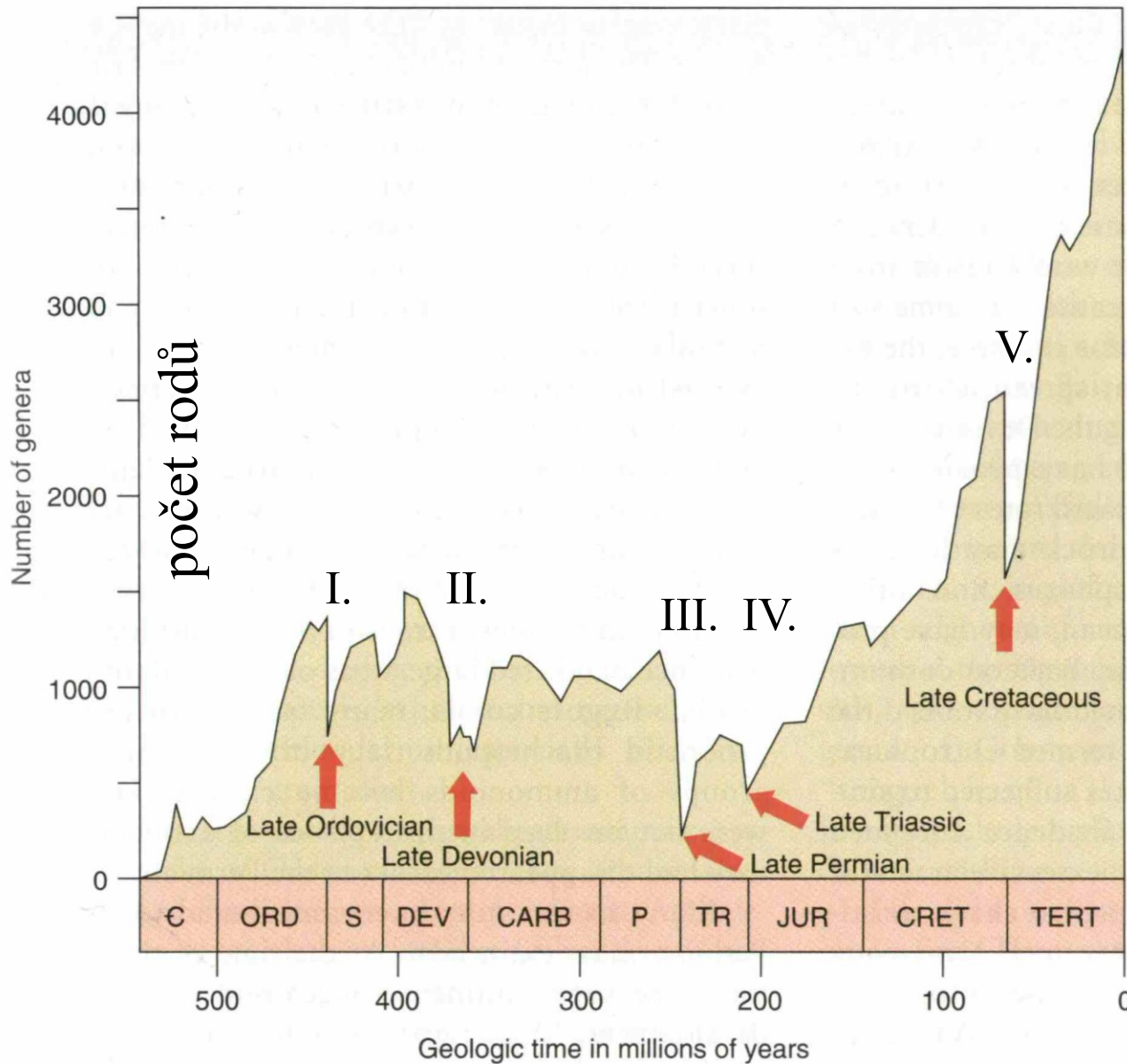

Hromadné vymírání I. II. III. IV. V.

3 faunistické skupiny ve fanerozoiku podle Sepkoskiho a jejich vrcholy:
1. - kambrická (modrá), 2. - paleozoická (červená) a 3. - moderní (zelená)

Diverzita (rozdůrněnost) **mořských** živočichů v historii Země a epizody masového vymírání I. – V.

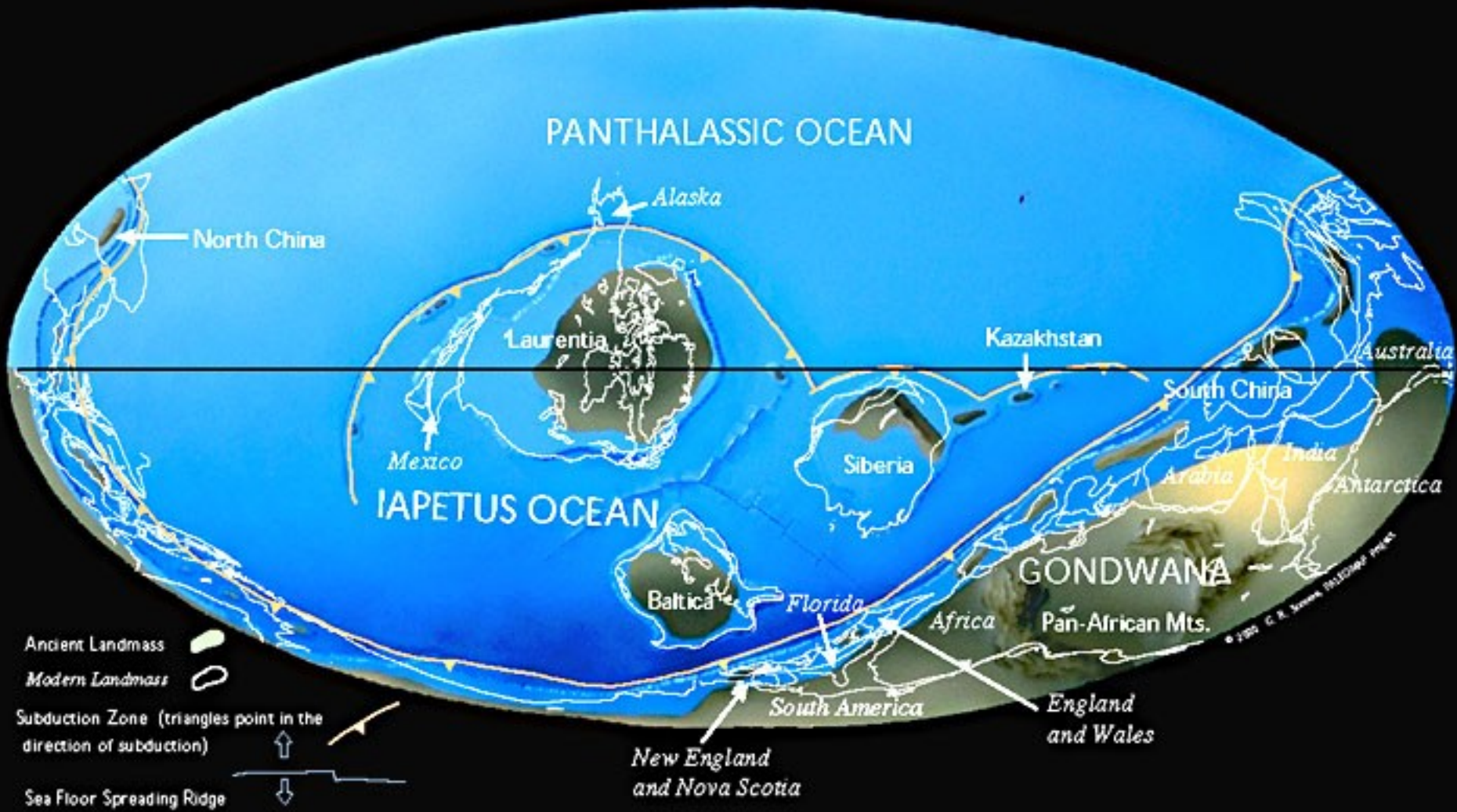
FIGURE 10–84 Diversity of marine animals compiled from a database recording first and last occurrences of more than 34,000 genera. The graph depicts five major episodes of mass extinction (global extinctions over a short span of geologic time). (Adapted from Sepkoski, J. J., Jr. 1994. *Geotimes* 39(3):15–17.)

KAMBRIUM
(542 - 488 Ma)

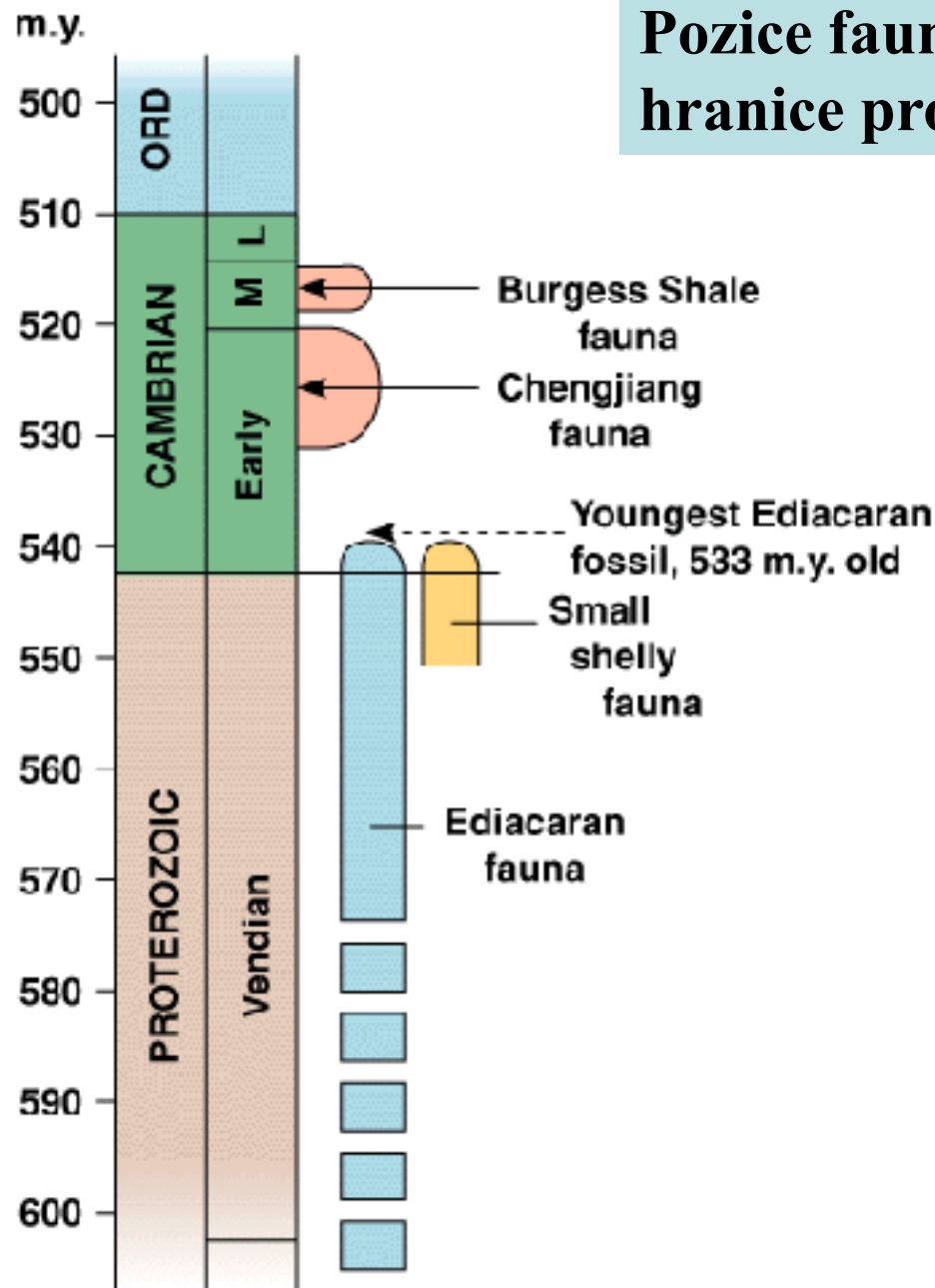

Kambrium – rozpad Rodinie, největší kontinent Gondwana

Late Cambrian 514 Ma

Pozice faun a lokalit okolo hranice proterozoikum/fanerozoikum

Život v kambriu

- Báze kambria je většinou geologicky lehce zjistitelná podle nástupu pevných částí fosílií (schránky, kostřičky). Biomineralizace – skeletonizace, její příčiny (viz dále).
- Mluvíme o „kambrické explozi“ (ano nebo ne – srv. např. Tanganika, sarmat)
- V kambriu nastupují všechny kmeny s tvrdými elementy (? s výjimkou mechovek) a i četné bez pevných částí (problém zjištění?).

Evoluční výhoda schránek a koster:

1. Podpírají svaly, etc.
2. Ochrana vůči prostředí, predátorům
3. Pomoc (opora) při pohybu

Možné vysvětlení nástupu skeletonizace:

- Vysoký obsah solí ve vodách + obrana = detoxikace
- Zvyšující se obsah kyslíku v prostředí a možnost jeho využití pro energeticky náročnou biochemii (srovnání: v dnešních prostředích s nízkým obsahem kyslíku žijí jen malé měkkotělé organizmy).
- Stavba těla (12 – buněk)

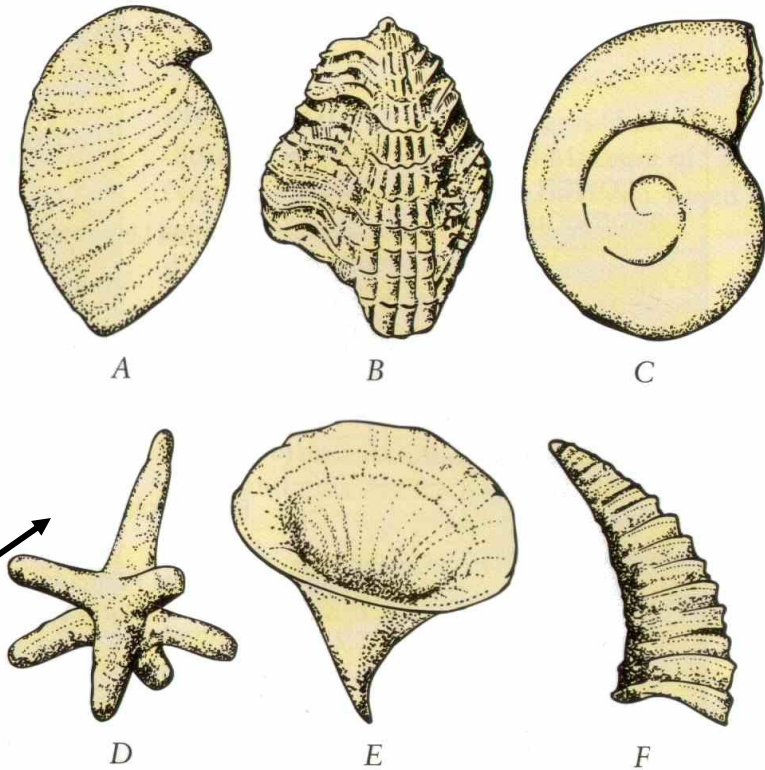
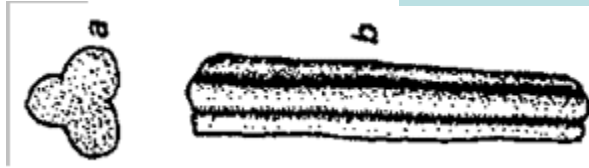

FIGURE 10-13 Late Precambrian and Early Cambrian shell-bearing fossils from Siberia. (A) *Anabarella*, $\times 20$, a gastropod; (B) *Camenella*, $\times 18$, affinity uncertain; (C) *Aldanella*, $\times 20$, a gastropod; (D) sponge spicule, $\times 30$; (E) *Fomitchella*, $\times 45$, affinity uncertain; and (F) *Lapworthella*, $\times 20$. (After Matthews, S. J. and Missarzhevsky, V. V. J. 1975. Geol. Soc. London 131:289-304.)

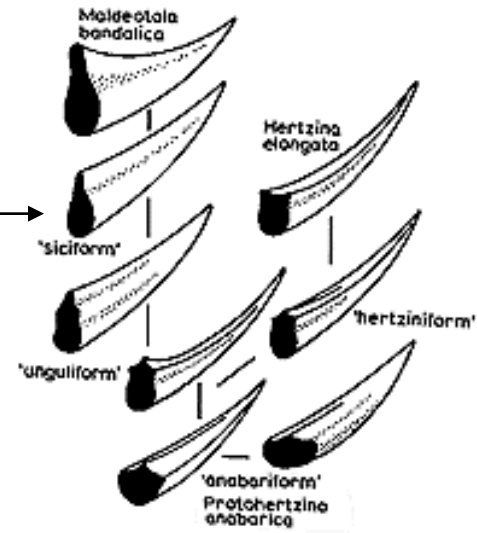
Okolo hranice Prz/Cm se objevuje tzv. „tomotská fauna“:

- drobné (1 – 5 mm) fosfatické schránky, většinou neznámého systematického zařazení a příbuznosti.
- tvar: většinou trubičky, ostny, kuželovité nebo destičkovité fosílie
- zástupci tomotské fauny mizí během kambria.

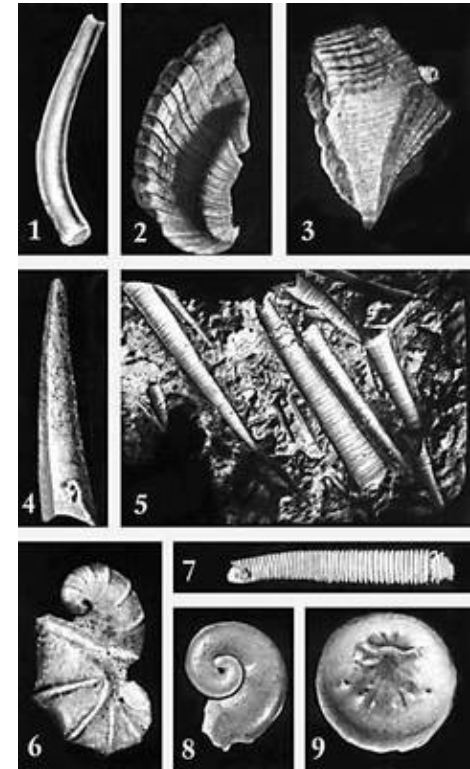
Další ukázky tomotských zkamenělin, Sibiř

Protohertzina

Anabarites sp., proterozoikum/kambrium, Sibiř, v hornině a rekonstrukce

rugose Korallen, téměř všechny třískové (spongy),

bezopornatí ramenonožci

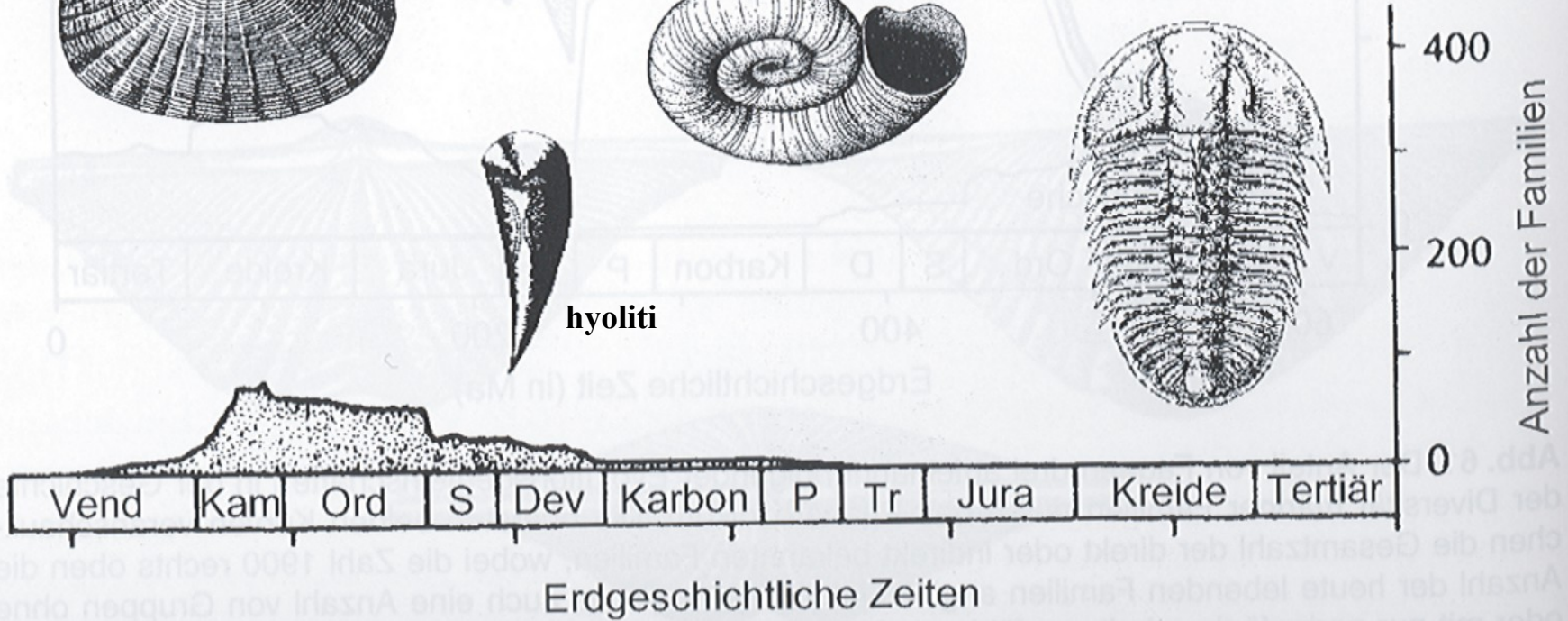
starobybí plži

trilobiti

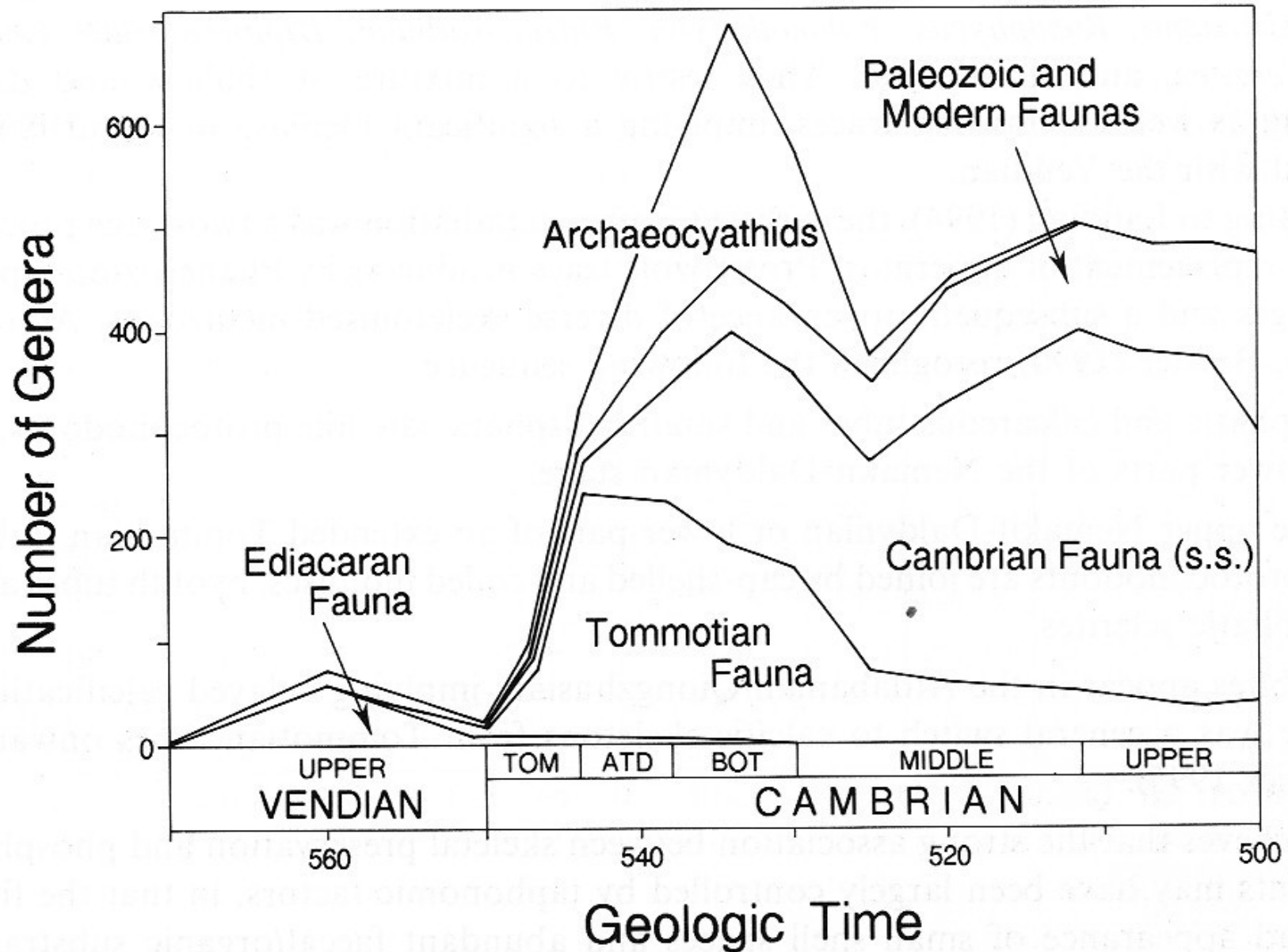

hyoliti

Kambrická (1. fauna)

Diverzita rodů mnohobuněčných v kambriu (Sepkoski 1992)

Archeocyāti (příbuzní živočišných hub) – stavitelé spodnokambrických útesů

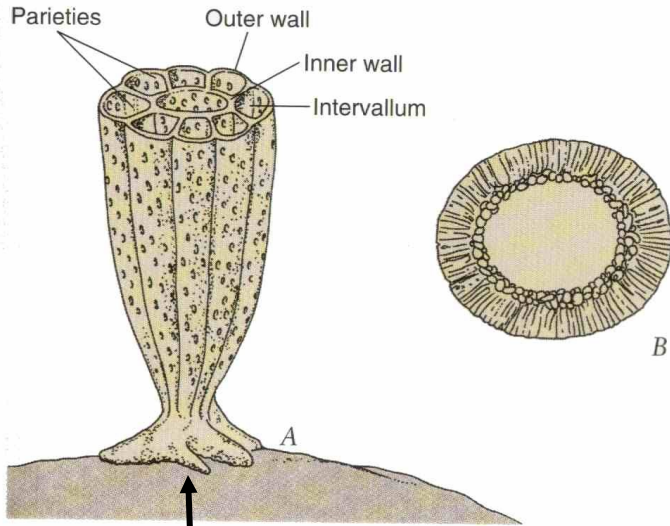

FIGURE 10-25 The archaeocyathan skeleton. (A) Longitudinally fluted cup of an archaeocyathan, about 6 cm in height. (B) Transverse section of a nonfluted archaeocyathan having closely spaced parietes and vesicular inner wall. (Maximum diameter is 4 cm.)

Řez biohermou archeocyátů s mezerní hmotou kalcimikrobů, spodní kambrium, lemdadské souvrství, Vys. Atlas, Maroko

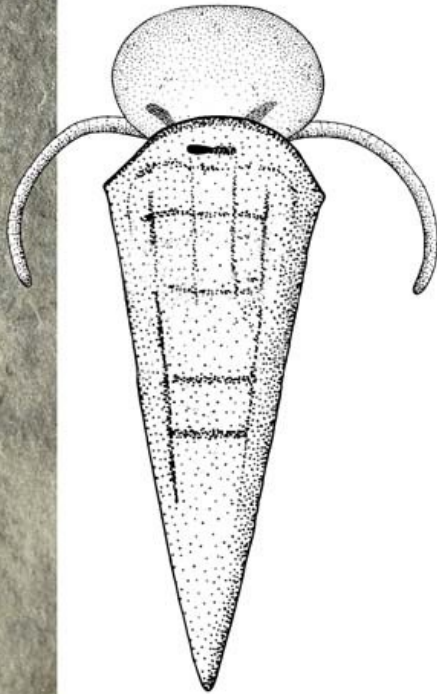
Stavba schránky archeocyátů je podobná poriferám nebo láčkovcům (korálům)

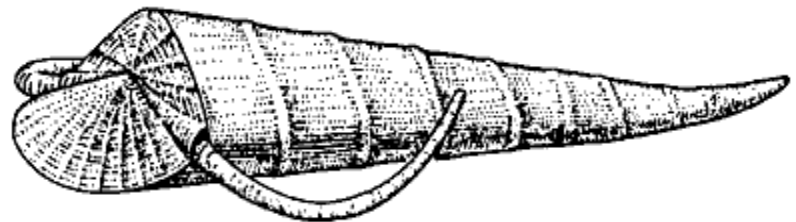
**Hyolitha, mořští, dnes k měkkýšům,
rozvoj v kambriu, vymírají ve stř. permu**

Hyolithes sp.,
kambrium, Utah

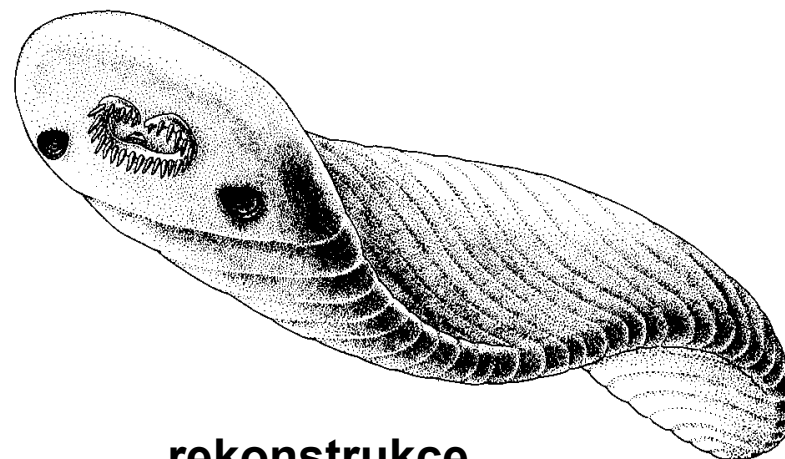

Haplopherensis reesei,
kambrium, Utah

**Fosílie, burgesské břidlice, stř. Cm
Britská Kolumbie, Kanada**

rekonstrukce

***Odontogriphus omalus*, kmenová skupina pro měkkýše nebo pro
všechna lofotochozoa(?)**

• **Brachiopoda:**

• Dvouchlopňová schránka, filtrátoři

• Dominantní skupina v kambriu jsou “**inartikulátní**” (bezoporní): < infauní formy se schránkami z fosforečnanu vápenatého a epifauní formy s Ca CO₃ schránkami)

• Nastupují i **artikulátní brachiopodi** (se zámkem, epifauní, kalcitové schránky)

Bohemiella romingeri, Skryje, střední kambrium, barrandien.

Lingulella ampla, svrchní kambrium, Colfax, Wisconsin, USA

Trilobita

Sao hirsuta, střední kambrium, Skryje

Conocoryphe sulzeri, střední kambrium, Jince, barrandien

Olenellus fowleri,
Spodní kambrium,
Lincoln County,
Nevada

Ptychoparia striata
střední kambrium
Jince, barrandien

• **Echinodermata** (ostnokožci):

- Druhoústí s 5-ti četnou symerií, vápnitými schránkami, speciální rozvod vody (ambulakrální soustava)
- Většina kambrických ostnokožců měla stonek (přísedlí)

***Gogia* sp., stř. kambrium, House Range, Utah.**

Eocrinoidea (kambrium-silur) patří k časným zástupcům ostnokožců.

Živočichové burgesských břidlic (rekonstr.)

Členovci

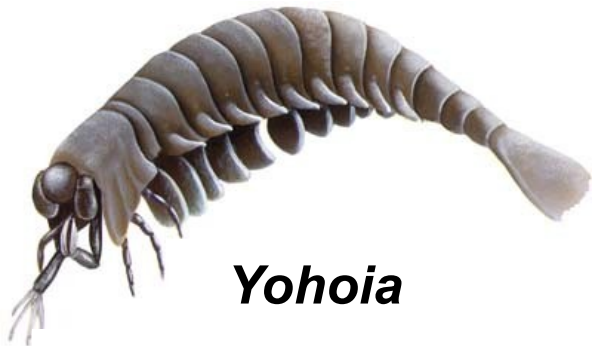
Canadaspis

Marrella

Sanctacaris

Yohoia

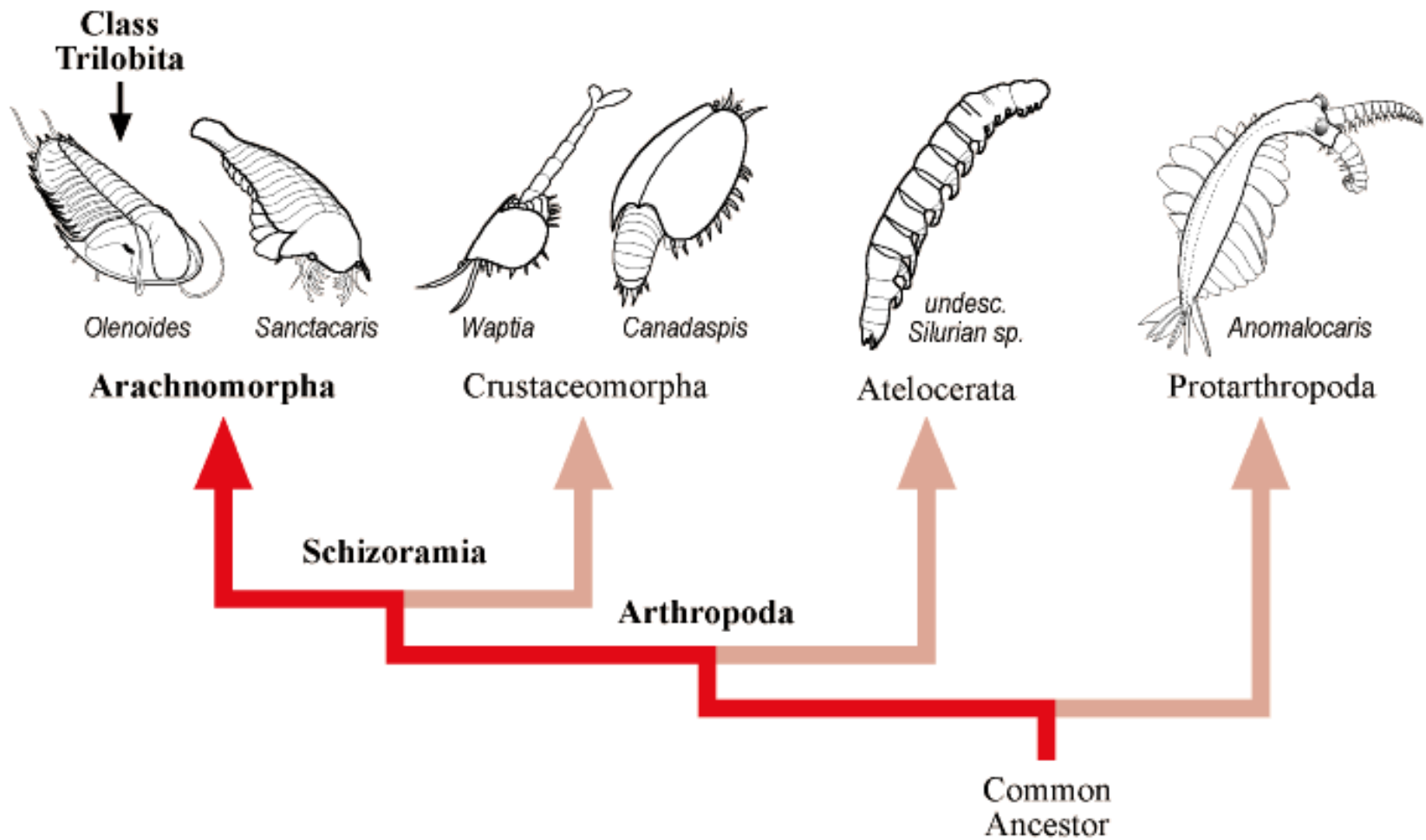
Opabinia

Hurdia

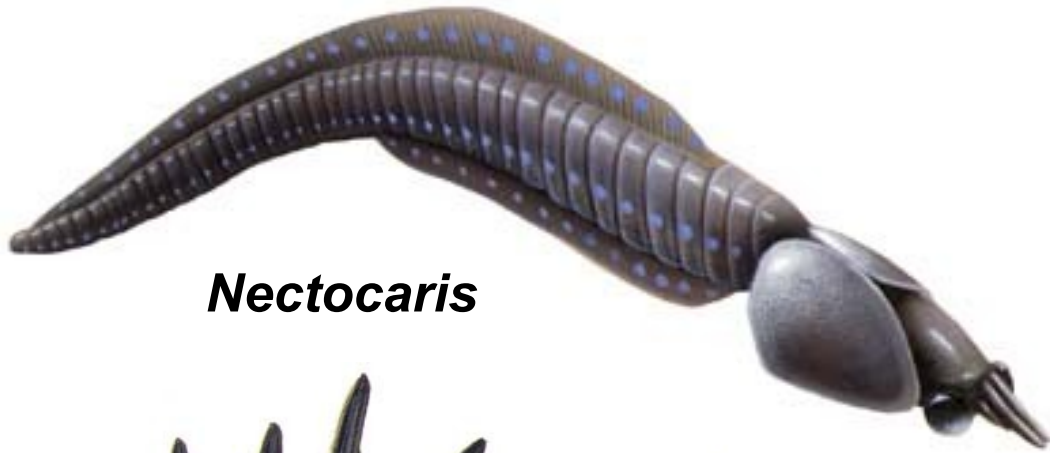
Anomalocaris

Úsvit arthropodů – kladogram, vztahy

Živočichové burgesských břidlic

Neznámá příbuznost

Nectocaris

Wiwaxia

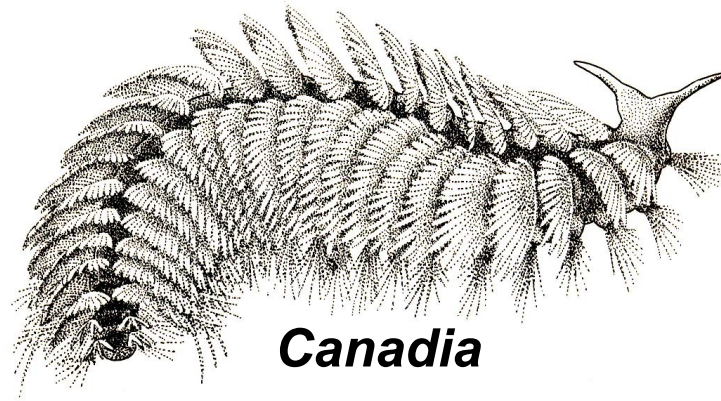

Dinomischus

Živočichové burgesských břidlic

Kroužkovci

Canada

**Drápkovci (dnes
suchozemské tropy)**

Hallucigenia

**Strunatci (Chordata,
Acrania)**

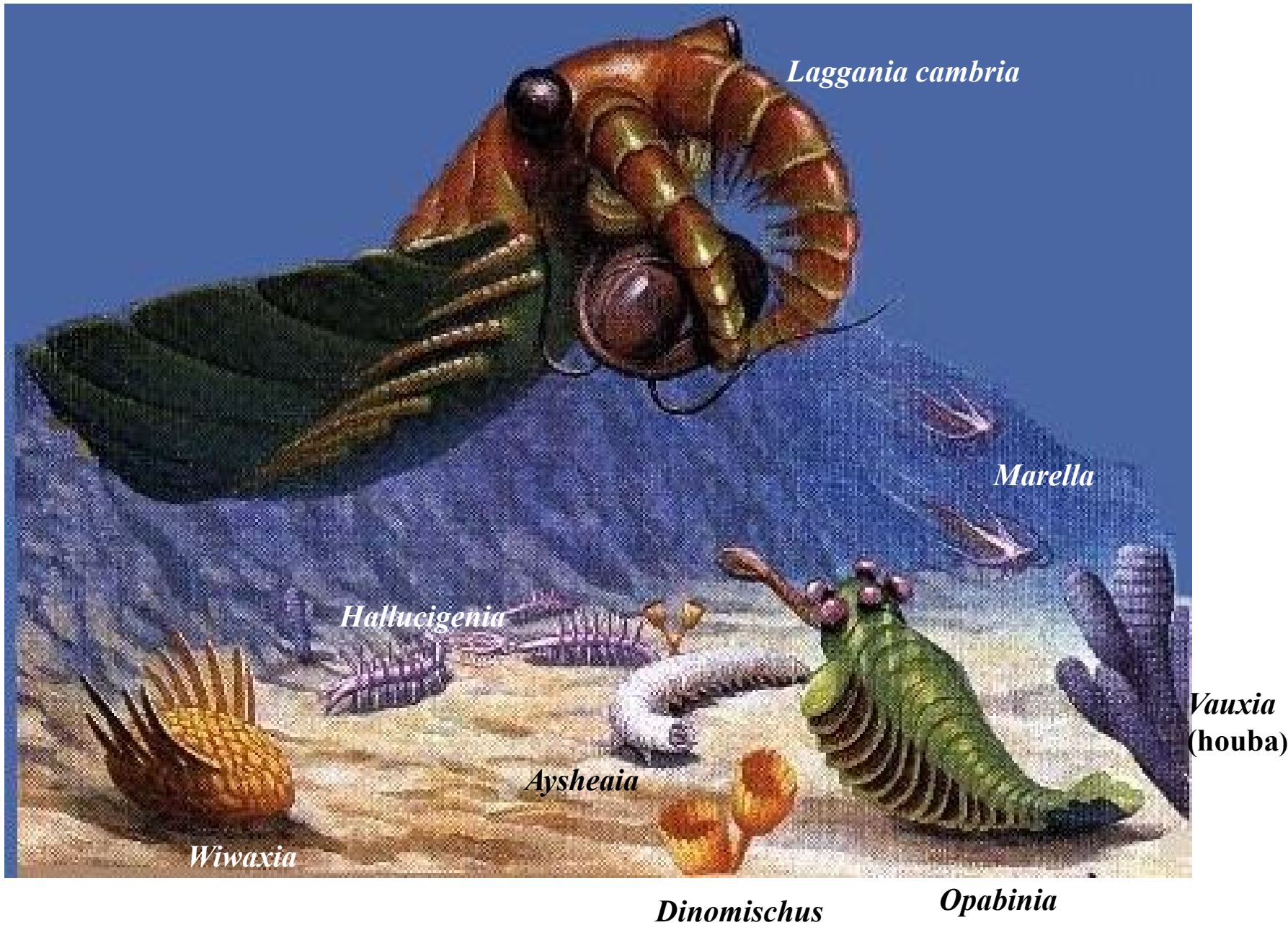

Pikaia gracilens

Aysheaia

Rekonstrukce života během sedimentace burgesských břidelic (střední kambrium, Britská Kolumbie)

Laggania cambria

Marella

Hallucigenia

Vauxia
(houba)

Wiwaxia

Aysheaia

Dinomischus

Opabinia

Yunnanozoon

**Vetulicolia – spodní kambrium, Čína,
nový kmen živočichů
blízký předkům strunatců (žaberní
štěrbiny etc.), detritofágní nekton,**

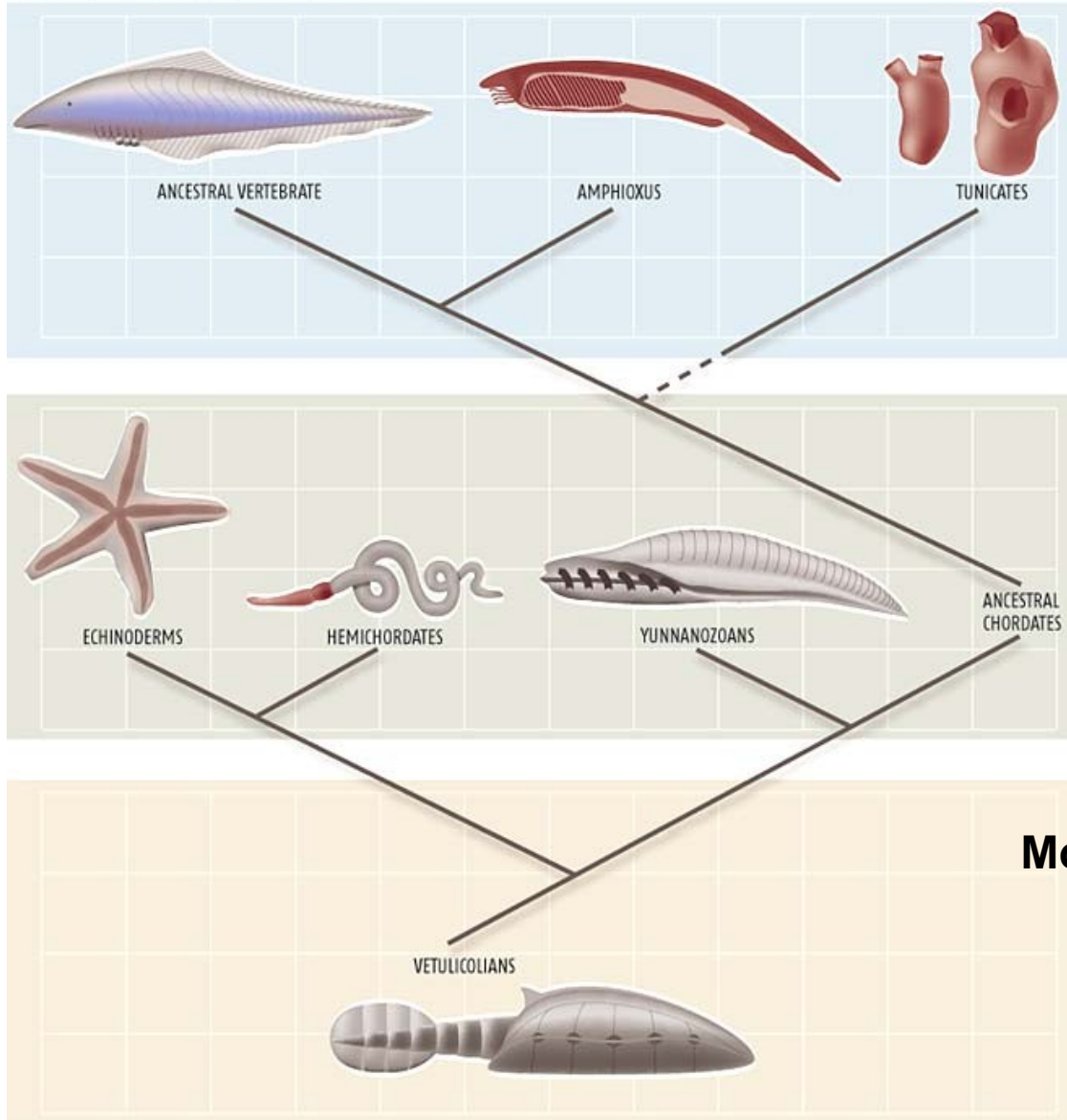

画像提供：中国西北大学 舒德干教授
協力：蒲郡・生命の海科学館

Three vetulicolians. Front to back: Vetulicola, Xidazoon, Didazoon

OUR FAMILY AND OTHER ANIMALS

All vertebrates, including humans, are members of the deuterostome supergroup. Fossils found at Chengjiang in China are starting to reveal what our most ancient ancestors looked like

Možný kladogram úsvitu strunatců

Nejstarší doložená akrania

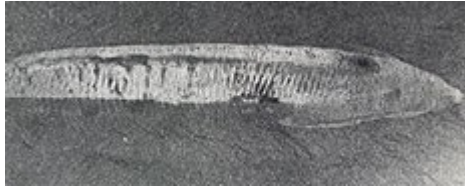
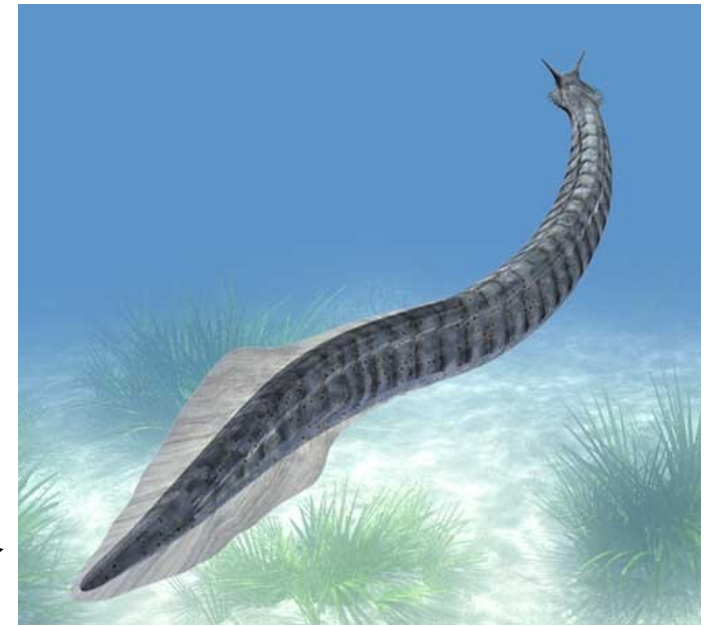

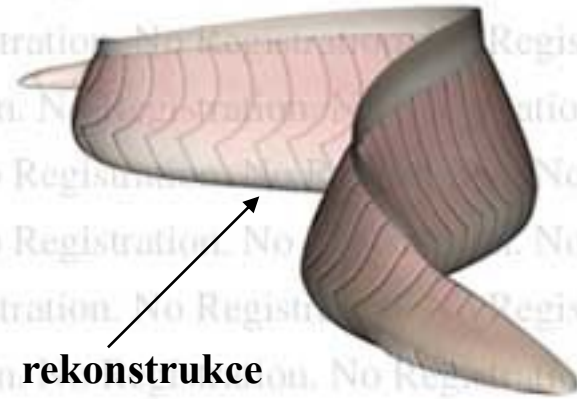
foto z burgeských břidelic

Pikaia gracilens, Burgess Pas,
Kanada, stř. Cm

rekonstrukce

foto

rekonstrukce

(c) A.Sugishita, GeoScienceRC,

Cathaymyrus diadectus, sp. Cm, Jünan, Čína

Vertebrata

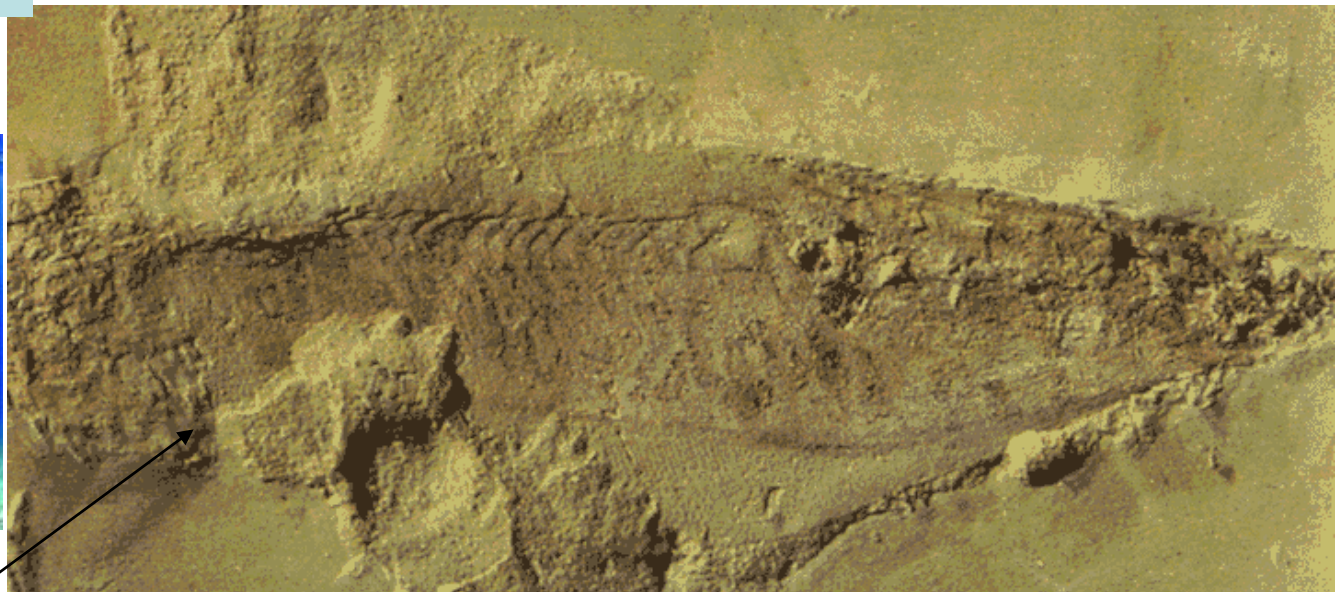
nastupují rovněž už ve
sp. Cm.

Myllokunmingia jeví
podobnosti s recentními
sliznatkami

Haikouichthys pak spolu s
eukonodonty je řazena na
počátek nástupu
bezčelistnatců (Agnatha)

Myllokunmingia fengjiana, Haikou, Čína, sp. Cm

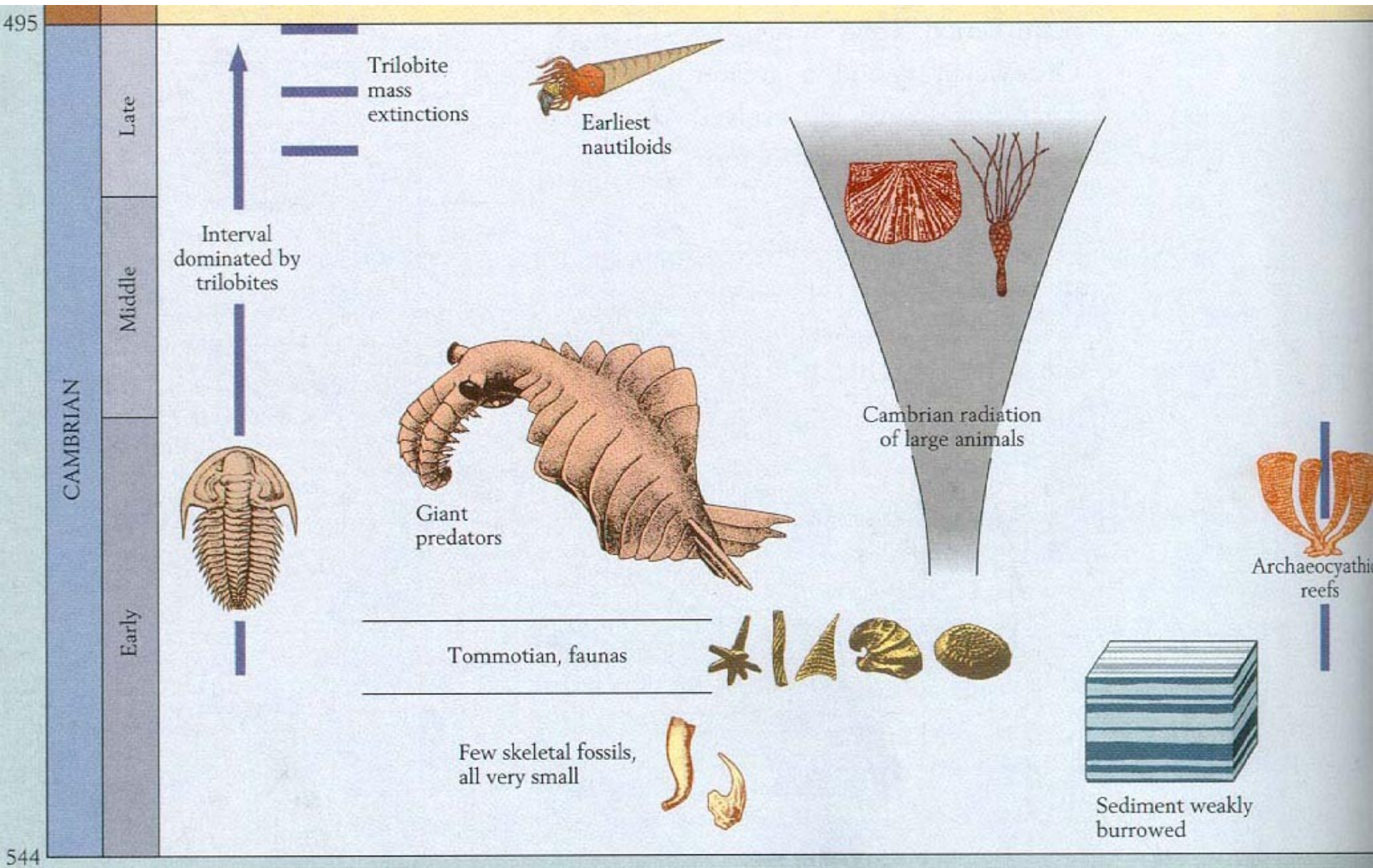

Haikouichthys ercaicuensis, Haikou, Čína, sp. Cm

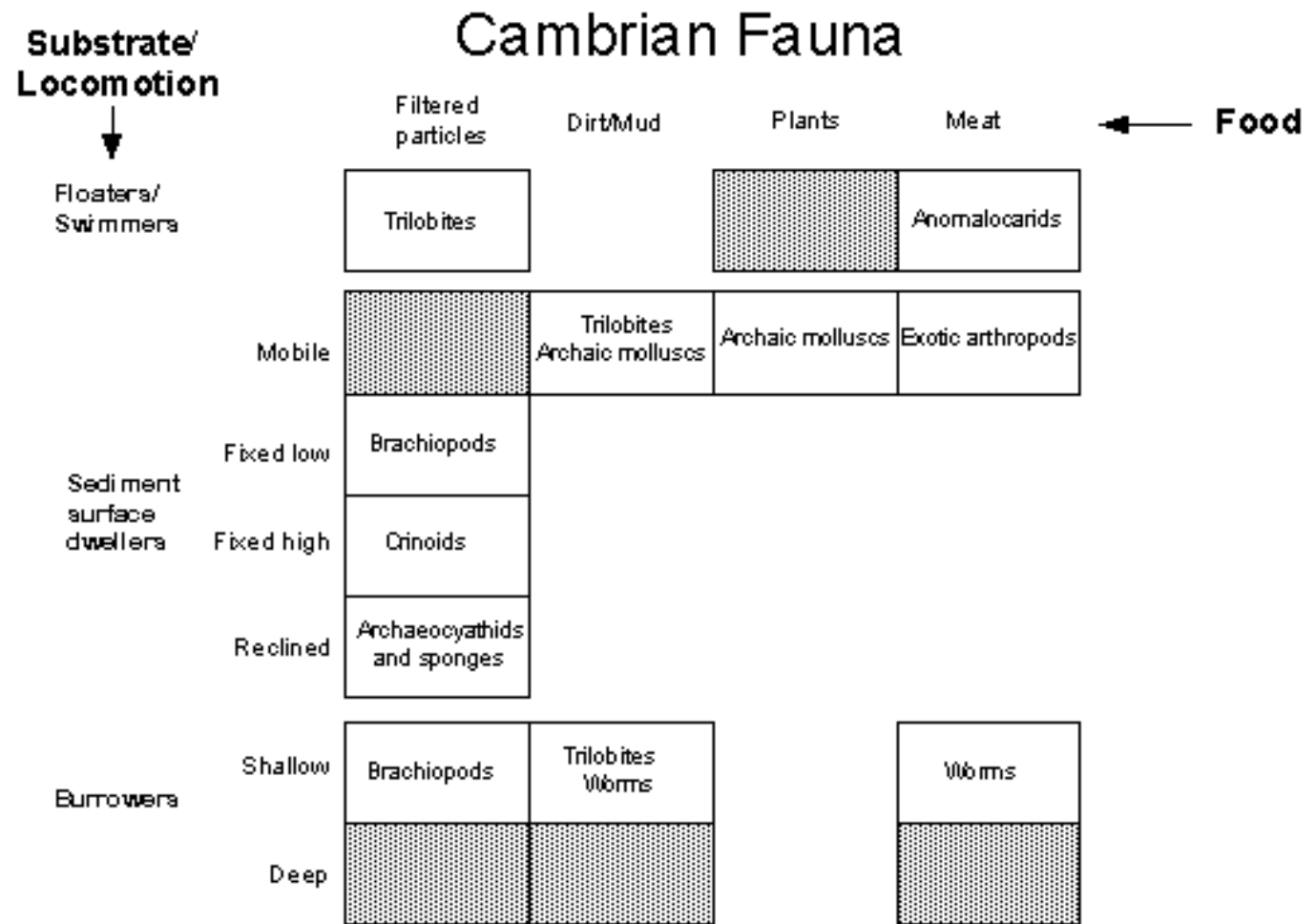
rekonstrukce

otisk

Průběh života v kambriu

Kambrický ekosystém

Dominant animals: Trilobites, Worms, Inarticulate brachiopods

Dominant life modes:

- Slow, surface-dwelling detritus feeding
- Few filter feeders, herbivores or carnivores
- Few burrowers or swimmers

Local Diversity:

- ~ 7 species in stressed zones
- ~13 species in near shore regions
- ~20 species in open marine

Explosivní vývoj (Gould: nestálost genetických kontrolních mechanismů + volné niky, poté upevnění genetické paměti – variace na dané téma)

Fosfogenní událost, vzrůst O₂, **biomineralizace, skeletonizace**

Nový ekosystém moří: vznik úplné potravní pyramidy (diverz. fytoplankton + radiace zooplanktonu = rozvoj heterotrofie a velkých konzumentů)

Specializace způsobů života:

potrava: dravci, filtrátoři, spásající organizmy, detritofágové etc.

pohyb: plankton, bentos (sesilní, vagilní), nekton (nedokonalý)

Systematika: převládají skupiny, jejichž rozkvět je vázán na kambrium, a které poté výrazně ustupují a hrají již malou roli = **1. kambrická fauna**

V závěru kambria je 1. fauna ve vlnách **redukována**

Vymírání:

Ve svrchním kambriu – nejméně 2 vlny redukce fauny

Mizí:

- tomotská fauna, řada čeledí trilobitů a loděnkovitých,
- již dříve archeocyāti,
- ovlivněny jsou však všechny skupiny především 1. fauny

Redukce fauny je spojena s

- transgresí a následující regresí (stres v šelfových prostředích)
- vyšší tvorba černých břidelic (anoxie u dna)
- delta C13 poklesl = odraz poklesu produktivity fytoplanktonu

O krizi koncem kambria víme poměrně málo.

Použité prameny:

- Benton, M.J., 1997: Vertebrate Palaeontology. – Chapman & Hall, pp.452. London.
- Courtillot, V. , 1999: Evolutionary Catastrophes, The Science of Mass Extinction. – Cambridge University Press, pp.173, Cambridge (UK).
- Gould J.S. (ed.), 1998: Dějiny planety Země. – Knižní klub, Columbus, pp. 256, Praha.
- Hallam, A., Wignall, P.B., 1997: Mass Exctinctions and their Aftermath. – Oxford Univ. Press, pp. 320. Oxford.
- Kalvoda, J., Bábek, O., Brzobohatý, R., 1998: Historická geologie. – UP Olomouc, pp. 199. Olomouc.
- Lovelock, J., 1994: Gaia, živoucí planeta. – MF, MŽP ČR, Kolumbus 129, pp. 221. Praha.
- Margulisová, L., 2004: Symbiotická planeta, nový pohled na evoluci. – Academia, pp. 150. Praha.
- Paturi, F. X., 1995: Kronika Země. - Fortuna Print, pp. 576. Praha.
- Pálfy, J., 2005: Katastrophen der Erdgeschichte – globales Aussterben ? – Schweizerbart. Ver. (Nägele u. Obermiller), pp. 245, Stuttgart.
- Pokorný, V. a kol., 1992: Všeobecná paleontologie. – UK Praha, pp. 296. Praha.
- Raup, D.M., 1995: O zániku druhů. – Nakl. LN, pp.187. Praha.

Internet – různé databáze (především obrazová dokumentace)